

Elke vakdocent baas over eigen vak-taal

COLUMN

Mijn regenpijp is verstopt. Al een tijdje, ik heb het probleem te lang laten liggen en nu slaat het vocht door de keukenmuur. De rioolman komt gelukkig na twee keer bellen, schept de leiding vrij, analyseert en overlegt aan de telefoon met een collega over benodigde verbindingstukken. Ik luister hem af, iets met een afwijkende diameter en hellingshoek, maar snap de vaktaal niet. Gelukkig legt hij mij in gewone mensentaal uit wat er aan de hand is, een onnodig T-stuk haalt hij eruit, dat gaat soelaas brengen. Ik slik als ik de kosten hoor, maar het moet gebeuren.

Net als een dokter moet elke vakman en -vrouw met mede-experts kunnen communiceren én met leken, met patiënten en klanten. Om problemen te analyseren is een uitgebreid begrippenkader nodig en je moet vakmatig kunnen redeneren om een passende oplossing te vinden. Vaktaal hoort erbij. In je opleiding moet je die dus leren verstaan en gebruiken. En elke vakdocent geeft leerlingen toegang tot die taal. Hoewel? Taal leren ze toch bij Nederlands? Ja, in de zin van algemene schooltaal, maar juist die vaktaal niet, die kan een leraar Nederlands echt niet overdragen. Toch zijn op het vmbo niet alle vakdocenten taaldocenten. Om dat te worden moet je beseffen dat jij zelf de vak-taal-expert bent, vak-expert en taalexpert ineen, en daarbij een gereedschapskist gebruiken om je vak en de bijbehorende taal over te dragen aan de leerlingen. Die didactiek verschilt wel per vak, want bij houtbewerking heb je andere talige leeractiviteiten dan bij techniek: de aanpak past logischerwijs bij jouw

vak en jouw werkwijze. Bijvoorbeeld in heldere uitleg bij praktische opdrachten en een nabespreking waarbij je extra let op de formulering. Het kan zo simpel zijn, bijvoorbeeld door elke les een paar keer te vragen: 'Hoe zeg je dat wat mooier, echt zoals we dat als (beroep X) zeggen?' of juist 'Je zegt dat nu in vaktaal, kun je het ook in dagelijkse taal zeggen?' Dat laatste is belangrijk, niet alleen vanwege die toekomstige klanten, maar ook om te voorkomen dat leerlingen vaktaal papegaaïen, of via ChatGPT laten produceren, terwijl ze de inhoud niet echt vatten.

Taalgerichte vakdidactiek, zo noemen we als talenmensen de didactiek die leerlingen van dagelijkse taal naar vaktaal helpt. Er is een boekenkast over volgeschreven, vol taalwetenschappelijke terminologie, maar in dagelijkse taal is het heel simpel: bedenk bij je lesdoelen wat je leerlingen wilt horen zeggen of zien schrijven. Leg de lat daarbij niet te laag. Zorg dat ze veel kunnen praten en schrijven, om te oefenen, terwijl jij kunt horen en lezen of ze zich de formuleringen eigen maken. En geef ze gerichte taalsteun om steeds meer vaktaal te gebruiken. 'Basisvaardigheden taal' is eigenlijk een verkeerd begrip, het gaat er juist om die uit te bouwen naar de basisvaardigheden van VAKtaal.

Mijn ervaring is dat er op elke school wel een paar leraren zijn die daar oog en oor voor hebben gekregen, door de jaren heen. Zij kunnen samen een motor zijn in trajecten rond basisvaardigheden. Ken jij ze al op jouw school?

Maaïke Hajer

Voormalig lector Meertaligheid en Onderwijs aan de Hogeschool Utrecht en een van de grondleggers van taalgericht vakonderwijs

